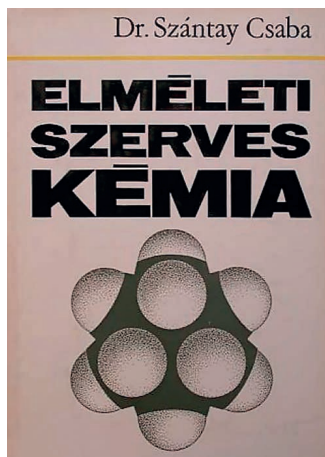

Búcsú Szántay Csabától

Életének 89. évében, röviddel születésnapja után elhunyt Dr. Szántay Csaba professzor emeritusz, az MTA rendes tagja, a Magyar Feltalálók Egyesületének alapító elnöke, az Állami Díj, a Szent-Györgyi Albert-díj, a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje, a Széchenyi-díj, a Tudományért nagydíj, a Príma díj, a BME Emlékérem, a Magyar Gyógyszerkutatásért díj, a Gábor Dénes életműdíj, a Kametani Award és a Kiváló Feltaláló kitüntetés arany fokozatának tulajdonosa.

1928. január 4-én született Salgótarjánban. A budapesti Szent Imre Főgimnáziumban érettségizett 1946-ban, majd ugyanebben az évben felvételt nyert a Budapesti Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki Karára, ahol 1950-ben szerzett vegyészmérnöki diplomát. Diplomájának megszerzésétől elhunytáig dolgozott a Zemplén Géza által alapított BME – akkor még – Vegyészmérnöki Karának Szerves Kémia Tanszékén, majd a 2007-ben a Szerves Kémiai Technológia Tanszékkel összevont, és új nevet kapott Vegyészmérnöki és Biomérnöki Karának Szerves Kémia és Technológia Tanszékén. Pár évig Zemplén Géza professzor, majd a tanszék alapító elhunytával Beke Dénes professzor irányítása alatt dolgozott. A kémiai tudományok kandidátusa fokozatot 1956-ban szerezte meg. Beke Dénes tanszékvezető egyetemi tanár halála után vette át a Tanszéken folyó alkaloidkémiai kutatások irányítását. A kémiai tudományok doktora 1965-ben lett. Egyetemi docenssé 1965-ben, egyetemi tanárrá 1967-ben nevezték ki. Közben az 1965–1966-os években a New York-i Állami Egyetem

(SUNY Buffalo, New York állam, USA) vendégoktatója, illetve kutatója volt. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjává 1970-ben, rendes tagjává pedig 1982-ben választották. Az MTA Kémiai Tudományok Osztályának elnökhelyettesi funkcióját 1970 és 1976 között Szántay professzor töltötte be.

1976-ban megbízást kapott az MTA Központi Kémiai Kutatóintézetben létesítendő, természetes eredetű szerves anyagok szintézisével foglalkozó osztály megszervezésére, majd irányítására; az utóbbi funkciót több évtizeden keresztül ellátta. A BME Szerves Kémia Tanszékét 1978-tól 1994-ig, az MTA–BME Alkaloidkémiai Kutatócsoportot pedig 1996-tól 1998-ig vezette. Az MTA Szerves Kémiai Bizottságának 1976-tól kezdődően, az MTA Alkaloidkémiai Munkabizottságának 1971-től volt évtizedekig az elnöke. 1970 és 1976 között a Magyar Kémikusok Egyesülete Szerves és Gyógyszerkémiai Szakosztályának is az elnöke volt. Éveken át volt szerkesztőbizottsági tagja a *Heterocycles*, a *Medicinal Research Reviews*, a *Natural Product Letters* és a *Trends in Heterocyclic Chemistry* című folyóiratoknak.

Eredményei közül kiemelendő az egyik legsikeresebb magyar gyógyszer, a vinpocetin (Cavinton) totálszintézisének kidolgozása, annak többszöri modernizálása a kor igényeinek megfelelő szinten, az emetin és a prosztaglandinok totálszintézisének megvalósítása, az analgetikus hatású epibatidin enantioszelektív totálszintézisének kidolgozása, az optikailag aktív lizergsav ipari méretekben is kivitelezhető előállítás, a gyógyászati szempontból fontos vinkrisztin, vinblasztin és vinkamin fél- és totálszintézisének, valamint utóbbiak továbbalakításainak megvalósítása. Több mint 360 közlemény szerzője/társ szerzője, és 250 szabadalom fűződik a nevéhez. Évtizedeken át oktatta az „Elméleti szerves kémia” c. tárgyat; ehhez azonos című könyvet is írt 1970-ben, ami több kiadást élt meg. A gyógyszeripar számára közép- és felsővezetőket nevelt ki.

Szántay professzor betegsége kialakulásáig igen aktív tagja volt a BME Szerves Kémia és Technológia Tanszéknek, minden értekezleten aktívan részt vett és hozzászólásaival segítette az egyesített tanszék munkáját. Pár éve ünnepeltük 85. születésnapját; ebből az alkalomból olyan humoros verset olvasott fel, amiben évről évre haladva – különféle fortélyokkal – arra próbálta rávenni a Jóistent, hogy adjon még 1–1 évet, egészen 100 éves koráig eljutva. Aztán másfél évvel ezelőtt egy Alkaloid- és Flavonoidkémiai Munkabizottsági ülésen vett részt még teljesen aktívan. Röviddel ezután már csak otthonában látogathattuk, amit mindig és minden kollegának és barátának lehetővé tett közvetlen családja, amely a legnagyobb szeretettel gondoskodott róla és ápolta. Végig megőrizte a humorát és a méltóságát. Ezek a látogatások örök emlékek maradnak.

Szántay professzor tudása, tanácsai, kedves humora és egész emberi lényé nagyon fog hiányozni. Nyugodjék békében!

Keglevich György

Huszthy Péter

Tőke László

Szekér Gyula (1925–2015)

Január közepén a budapesti Fiumei úti Nemzeti Sírkertben családtagjai, barátai és nagyszámú tisztelője kísérte utolsó útjára a 2015 decemberében, 91. életévében elhunyt egykori nehézipari minisztert és miniszterelnök-helyettest. Személyében a magyar energetika és vegyipar fejlesztésében 1960 és 1986 között meghatározó szerepet játszó karizmatikus korszakváltó iparpolitikust, kiváló szervezőt, sikeres nemzetközi együttműködőt, nemzeti elkötelezettségű államférfit, emberséges vezetőt és kollégát veszítettünk.

A temetési szertartáson a megemlékezéseket Szabó Benjámín állami díjas villamosmérnök, – az elhunytat saját hallottjának tekintő Paks Város Önkormányzata nevében és Süli János polgármester jelenlétében – a Paksi Atomerőmű létesítésének volt kormánybiztosa, dr. Blazsek István, a Magyar Vegyipari Szövetség alelnöke, a Péti Nitrogénművek igazgatósági tagja és nemrég leköszönt vezérigazgatója, valamint Fehér László, az elhunyt szülővárosának és a neki díszpolgári címet adományozott Celldömölk polgármestere tartották. Dr. Bálint József kandidátus, a Központi Statisztikai Hivatal nyugalmazott elnökének igen színvonalas, nagy ívű és lényegre törő megemlékezését betegsége miatt felolvasták. A Bedřich Smetana komponálta Moldva zenéjére kihömpölygő gyászmenet a sírhelynél vett végső búcsút az elhunyttól. Kirner Zoltán celldömölki plébános a katolikus egyház nevében és szertartása szerint búcsúztatta Szekér Gyulát. A temetési szertartás régi katolikus himnuszunk, a Boldogasszony Anyánk és a Szózat eléneklésével zárult.

Bő tíz évvel ezelőtt a Magyar Kémikusok Lapja korábbi munkatársai visszaemlékezéseivel és a tevékenysége által érintett legnagyobb vegyipari cégek vezetőinek értékeléseivel köszöntötte az akkor nyolcvan éves Szekér Gyulát.

Ötgyermekes vasutas család tagjaként a Pápai Református Kollégiumban érettségizett, majd 1949-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen vegyészdiplomát szerzett. 1949–50-ben a Fémipari Kutató Intézetben dolgozott tudományos kutatóként. Kandidátusi disszertációját az alumíniumelektrolízis témakörben 1953-ban védte meg. 1971-ben szerezte meg a kémiai tudományok doktora fokozatot. A Budapesti Műszaki Egyetem címzetes egyetemi tanára volt. Gazdaság- és iparpolitikai témakörben 13 könyvet és 150 publikációt jelentetett meg.

1954 és 1956 között az alumíniumipar vezetője, 1957-től miniszterhelyettes, majd a miniszter első helyettese, 1971–75 között nehézipari miniszter volt. Tevékeny részt vállalt az irányítása alá tartozó energetika, gyógyszeripar, kőolaj- és földgázipar, petrolkémia, műanyag- és műtrágyagyártás, valamint alumíniumtermék-gyártás összehangolt kiépítésében, felfuttatásában, korszerűsítésében. 1975–80 között miniszterelnök-helyettesként főként a magyar gazdaság nemzetközi gazdasági kapcsolataival és az ipar strukturális korszerűsítésének problémáival foglalkozott (1973 és 1978 között Magyarország állandó KGST-képviselője volt). 1980-tól az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke, 1984-től 89-ig a Magyar Szabványügyi Hivatal elnöke volt. E munkaterületeken is alapvetően az ipar tudományos-műszaki korszerűsítése érdekében dolgozott.

1960 és 1986 között ipari csúcsetvezetőként, műszaki és szellemi közreműködőként egy tucat nagyvállalat és vezeték, valamint több mint száz létesítmény szellemi előkészítésében, döntéshozatalában és megvalósításában vett részt. Csodálatos tehetsége volt a megvalósításhoz. Nagy jelentőségű energetikai fejlesztések (köztük a Paksi Atomerőmű, kőolaj-, földgáz- és villamosenergia-

vezetékek hálózatának megépítése) és tőkés importot kiváltó/exportot bővítő vegyipari beruházások (köztük Chinoín gyógyszer-alapanyag-gyártás Budapesten, EGIS gyógyszer-alapanyag-gyártás Körmenyden, a Richter fejlesztései Dorogon, a százhalombattai Dunai Kőolajipari Vállalat és a tiszaujvárosi TVK létesítése és fejlesztése, PVC-gyártás a kazincbarcikai BVK-nál, szintetikus szálgyártás Nyergesújfalun, növényvédő szerek és habosított műanyag gyártása a sajóbáonyi Észak-magyarországi Vegyiműveknél, műtrágyagyártás a szolnoki TVM-nél, annak növelése és korszerűsítése a Péti Nitrogénműveknél és az alumínium félkésztermékek gyártásának bővítése a Székesfehérvári Könnyűfém-műnél) kötődnek a nevéhez. Kiemelkedő vegyipari alkotása a hazai petrolkémiai és műanyagipar megteremtése az 1960-as évektől és a magyar gyógyszeripar világszínvonalúvá tétele. Vezérelve az alapos, sokoldalú és előrettekintő, mai kifejezéssel élve stratégiai tervezés, a nemzetközi együttműködésből kiaknázható szinergiák hasznosítása például a méretgazdaságosság eléréséhez, célzott átfogó fejlesztési programok kidolgozása és megvalósítása, a technológiai igényesség érvényesítése, az átgondolt munkaerő-fejlesztés, továbbá a vidékközpontú iparfejlesztés és a vállalkozás („a bátrakat segíti a szerencse”) voltak. Széles spektrumú agytrösztöt alakított ki maga körül a kor legjobb hazai szakembereiből. Neki köszönhetjük a Magyar Vegyészeti Múzeum alapítását Várpalotán, a Thury-várban; képünk Szekér Gyula ott őrzött, Csonka Ernő festőművész által készített portréját mutatja. Tagja volt Egyesületünk Elnökségének is.

„A korszerű vegyipar a technikai haladás elengedhetetlen feltétele”, írta le 1970-ben megjelent könyvében. E tézist el tudta fogadtatni az akkori döntéshozókkal, aminek nyomán jelentős vegyipari fejlesztések, zöldmezős beruházások valósulhattak meg. 1950 és 1990 között Magyarországon a vegyipar bruttó termelése az ipari átlagot jelentősen meghaladóan, 31-szeresére bővült, a növekedés a hetvenes években – a petrolkémiai fejlesztések bázisán – a legmagasabb volt a KGST-országokon belül. 1960 és 1986 között a hazai műtrágyatermelés volumene több mint tízszeresére, a műanyag-alapanyag-termelés volumene több mint negyvenszeresére bővült.

„Mindig a nemzeti elkötelezettség és hazám szolgálata volt, ami tetteimben vezérelt”, mondta tíz évvel ezelőtt néhai Szekeres

Gábor örökös főszerkesztőnknek adott interjújában. Élete egyik legnagyobb eredményének tartotta a magyar korona és koronázási ékszerek hazatérésének előkészítését, amire az 1976. évi, Gerald Ford elnökkel folytatott tárgyalásai után, 1978 januárjában, Jimmy Carter elnöksége alatt került sor.

Az ipar és különösen a vegyipar iránti szenvedélyes érdeklődését nyugdíjba vonulása után is megőrizte. Korábbi munkatársával rendszeres kapcsolatot tartott és közösen tekintették át a vegyipar helyzetét. A vezetése alatt megépült létesítményeket „saját gyerekeinek” tekintette. Örömet szerzett számára, ha korábbi alkotásai helyszínén személyesen is tájékozódhatott. Gyakran tett kritikai észrevételeket a magyar nemzeti érdekekkel ellentétesnek tartott változtatásokat érvényesíteni akarókkal szemben, adott esetben vállalati igazgatósági ülésen is.

Eredményeit hazai szakmai és civil szervezetek ismerték el.

A MAVESZ a vegyipar fejlesztéséért és a vegyésztársadalom sokoldalú támogatásáért végzett kiemelkedő munkája elismeréseként 2003-ban a „XXI. Század Magyar Vegyiparáért” aranyérmel adományozta részére. Szülővárosa, Celldömölk 2004-ben díszpolgárává avatta. 2005-ben a gazdasági és közlekedési miniszter Magyar Gazdaságért Díjjal tüntette ki. 2015 októberében Paks Város Önkormányzata Pro Urbe díjjal ismerte el a jelenlegi városképet is meghatározó végleges városrész megépítése és a település várossá válása érdekében tett határozott kiállításáért.

Dr. Szekér Gyula útját megjárta, a harcait megharcolta, a reá bízott talentumokkal jól gazdálkodott. A nevével összeköthető létesítmények sokasága a magyar gazdaság történetéből kitörhetetlen nyomot, emléket állít számára.

Nyugodjon békében.

Rácz László

TUDOMÁNYOS ÉLET

XII. Környezetvédelmi Analitikai és Technológiai Konferencia (KAT2015)

Balatonszárszó, 2015. október 7–9.

Az immár tizenkettedik Környezetvédelmi Analitikai és Technológiai Konferenciára Balatonszárszón került sor. A rendezvényt Egyesületünk szakosztályi szinten működő Környezet-analitikai és Technológiai Társasága (MKE–KATT) szervezte együttműködve az Egyesület Környezetvédelmi Szakosztályával és Élelmiszer-tudományi Szakosztályával.

A rendezvény szervezéséhez és lebonyolításához anyagi támogatást nyújtott az Egis Gyógyszergyár Zrt.

Ebben az évben Princz Péter, az Élő Bolygó Kft. ügyvezetője, egyben az MKE–KATT elnöke a cég nevében szép és méltánylásra érdemes felajánlást tett a konferenciák sorozatában már második alkalommal megszervezett ifjúsági szekció támogatására: a cég az ifjúsági szekció legszínvonalasabb szakmai előadásáért az előadó részére 30 000 Ft, továbbá a magyar nyelvet legszebben, legérthetőbben beszélő ifjú előadó részére szintén 30 000 Ft jutalmat tűzött ki.

A hagyományosan kétévenként megrendezett konferencia tudományos céljait, a szervezői szándékokat „A jelen és a jövő analitikai eljárásai és technológiái az egészséges emberi környezetért” alcím tükrözte. A KAT2015 konferencia meghirdetett szakmai profilja – a korábbi, már klasszikusnak számító területek mellett – magában foglalta az energiaforrás-hasznosítás és az energiatermelés környezeti hatásainak vizsgálatát is, kiemelten foglalkozott továbbá a fenntarthatóság kérdéseivel.

A konferencia nyitó előadásaként Mógor Judit, a BM Katasztrófavédelmi Főigazgatóság főosztályvezetője „A vízügyi és vízvédelmi hatósági tevékenység aktuális kérdései” címmel tartott e minden résztvevő számára izgalmas témáról plenáris előadást.

A szakmai program ezután a korábbiakhoz hasonlóan plenáris, valamint szekció-előadások keretében zajlott. A további plenáris előadások – elhangzásuk sorrendjében – a következők voltak:

Ágoston Csaba, Pusztai Krisztina, Török Ildikó (KVI–PLUSZ Környezetvédelmi Vizsgáló Iroda Kft.): *Egyedi szennyvízkezelő kisberendezések alkalmazhatóságának és hatásfokának vizsgálata a gyakorlatban, a Balaton térségében;*

Mészáros László, Maczák Béla, Szerleticsné Túri Mária (Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Élelmiszerbiztonsági Koc-

kázattértékelési Igazgatóság, Kockázatbecslési Osztály): *Élelmiszerekben előforduló kémiai szennyezőanyagok az EU élelmiszer-és takarmánybiztonsági riasztási rendszerében;*

Adatok az előadások bemutatására			
Plenáris előadások száma összesen			7
Szekció-előadások			
A szekció száma és neve	A szekció-előadások száma		
	Szóbeli	Poszter	Összesen
1. Az élelmiszer-minőség és a környezetvédelem kapcsolata	6	1	7
2. A környezeti elemek összetételének és szennyezettségének meghatározása	4	3	7
3. Innovatív környezettudományi eljárások	5	–	5
4. Állapotfelmérési és kármentesítési esettanulmányok	1	–	1
5. Az energiaforrás-hasznosítás és az energiatermelés környezeti hatásai	2	–	2
6. Analitikai módszerek a szennyezettség, illetve az összetétel meghatározására	9	2	11
7. Innovatív technológiák a szennyvíztisztításban	1	–	1
1–7. összesen	28	6	34
8. Ifjúsági szekció – középiskolások bemutatkozása eredményeik ismertetésével 10–10 percben	5	–	5
Szekció-előadások összesen	33	6	39